

УДК 355.48 «1862»

ЗАДУНАЙСЬКИЙ В.В.

ПЕРШИЙ ПІШИЙ КОЗАЦЬКИЙ БАТАЛЬЙОН КУБАНСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО ВІЙСЬКА В 1862 р.

У статті досліджено структуру, чисельність, командний та особовий склад I піхотного козацького батальйону Кубанського козацького війська в травні 1862 р. Кубанське козацьке військо зберегло потужні піхотні формування Чорноморського козацтва. Структура і чисельність козацького батальйону відповідала нормативам російської армії (батальйон складався з 4 рот, а загальна чисельність переважала 1000 чоловік). В батальйоні більшість воїнів мала українське козацьке коріння (серед 16 офіцерів батальйону 14 належали до чорноморського козацького середовища). Роти комплектувались загонами козаків з однієї станиці (до 90 чоловік з одного поселення). Більшість станиць мала запорозьке коріння й відповідні назви. В батальйоні існували умови для збереження українських козацьких військових традицій.

Ключові слова: Кубанське козацьке військо, Чорноморське козацьке військо, Запорізька Січ, батальйон, рота, станиця, козаки, офіцери.

Актуальність проблеми. В історії України важливе значення відіграє військово-історична тематика, яка впродовж кількох століть безпосередньо співвідносилася з різноманітними козацькими формуваннями. Серед них окреме місце займає Кубанське козацтво, яке проіснувало до початку ХХ ст., зберігши та прилаштувавши до нових реалій життя традиції попередніх утворень, представники котрих залучились до його складу.

Варто наголосити на тому, що згадане формування виникло в 1860 р. на основі найбільшого українського козацького утворення першої половини ХІХ ст. – Чорноморського козацького війська, з урахуванням вагомого впливу кавалерійських контингентів Кавказького лінійного козацького

Задунайський Вадим Васильович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри світової історії нового та новітнього часу, Український католицький університет, м. Львів.

© Задунайський В.В., 2016

війська, приєднаних до нього [1, с. 117]. За таких обставин саме кубанські піхотні частини на початку свого існування значною мірою зберігали українську козацьку сутність. Зрозуміло, що у подальші часи ці формування зазнали закономірних змін і трансформацій.

З огляду на зазначене, ретельне дослідження початків існування піхотних батальйонів Кубанського козацтва дозволить виявити особливості їх функціонування з урахуванням не лише запорозько-чорноморських традицій, але й впливів тогочасної російської військової системи та досвіду Кавказької війни. Все це стосується й аналізу основних параметрів військової організації та складу першого піхотного козацького батальйону Кубанського козацького війська в 1862 р.

Слід наголосити, що дослідження зазначеної проблематики сприятиме глибшому розумінню тенденцій розвитку українських військово-козацьких формувань упродовж ХІХ – початку ХХ ст., що має відповідати потребам відповідної галузі вітчизняної та зарубіжної військової історії.

Історіографія проблеми та джерельна база. Попри зазначене, згадана тематика залишається недостатньо дослідженою у середовищі вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, у перших працях І. Попка та А. Короленка, присвячених козацьким утворенням на Кубані, розглянуто особливості існування лише чорноморської козацької піхоти, у тому числі й пластунів [2; 3]. Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. науковці більше уваги приділили вже історії Кубанського козацького війська [4; 5; 6]. У цьому контексті окремо варто згадати узагальнюючу монографію Ф. Щербини «Історія Кубанського козацького війська» [7]. Попри зазначене, зміст військової структури та особовий склад окремих козацьких піхотних формувань у 60-их роках ХІХ ст. дослідники не аналізували.

У сучасній зарубіжній та вітчизняній історіографії поступово зростає зацікавлення різноманітними аспектами військового буття Кубанського козацтва. Свідченням цього є поява як узагальнюючих праць, так і досліджень окремих галузей військового життя козаків [8; 9; 10; 11; 12].

Не зважаючи на це, все ще бракує ретельного дослідження структури, чисельності та комплектації окремих козацьких частин, зокрема й піхотних козацьких батальйонів на початку 1860-х років.

Автор статті тривалий час вивчає військові аспекти історії Кубанського й Чорноморського козацьких військ. Окрему увагу приділено й дослідженню козацьких піхотних формувань [13; 14; 15; 16; 17; 18; 19]. При цьому, все ще не було повною мірою проаналізовано структуру, командний та особовий склад піхотних батальйонів Кубанського козацтва в 1860-ті роки.

Отже, в історіографії досі відсутнє дослідження військової організації та складу I піхотного козацького батальйону Кубанського козацького війська на початку 60-х років XIX ст. Все це й обумовило актуальність звернення до зазначеної проблеми у представленій статті. Її *метою* буде комплексне дослідження структури, чисельності, командного та особового складу I піхотного козацького батальйону Кубанського козацького війська в 1862 р. Для досягнення цього передбачається виконання певних завдань (ретельний огляд структури й чисельності батальйону; аналіз його командного та особового складу; вияв зв'язків з попередньою українською військово-козацькою спадщиною).

Джерельною базою представленого дослідження стали матеріали Державного архіву Краснодарського Краю Російської Федерації (далі ДАКК), що знаходяться у фонді № 760 «Перший піхотний козацький батальйон Кубанського козацького війська». Наявна джерельна база та науково-дослідницький досвід автора дозволяють здійснити належний аналіз обраної проблеми.

Виклад основного матеріалу. На початку пропонованого огляду слід наголосити, що для українських козацьких формувань чіткий поділ на піхоту, кавалерію та артилерію остаточно закріпився лише в Чорноморському козацькому війську. При цьому кількість козаків-піхотинців у 1840-ві роки трохи поступалась козакам-кіннотникам, але наприкінці 1850-х років вже переважала [8, с. 388; 16, с. 133–134]. Така ситуація відповідала змісту військової служби чорноморських козаків в умовах Кавказької війни.

Після утворення в 1860 р. Кубанського козацького війська ситуація зі співвідношенням піхоти і кавалерії змінюється. Причиною цього стало приєднання до Чорноморського козацтва 4-х бригад кавалерії Кавказького лінійного козацького війська [1, с. 117]. За таких умов кількість козаків-кіннотників збільшилась і стала переважаючою у новому формуванні. Щодо козаків-піхотинців, то їх чисельність і склад спочатку не мінялись.

Інакше кажучи, на початку існування Кубанського козацтва відповідні піхотні батальйони й надалі залишались укомплектованими колишніми чорноморськими козаками, які зберігали власні надбаня й військові традиції. Така ситуація дає підстави припустити, що в них і надалі мала місце певна самобутність та український військово-козацький зміст. Для підтвердження чи спростування такого припущення й буде проаналізовано командний та особовий склад згаданого батальйону.

Безпосередній огляд військової структури, чисельності, командного та особового складу I піхотного козацького батальйону Кубанського козацького війська буде здійснений на основі рапортів його командування за травень 1862 р. Так, згаданий батальйон тоді складався з 4-х рот і нараховував у своєму складі 997 осіб: 888 козаків, 68 урядників, 18 музикантів, 19 нестройових козаків і 4 нестройових урядники (якщо до зазначеної кількості додати 16 офіцерів та одного діловода-асесора, то загальна чисельність батальйону в травні 1862 р. сягала 1.014 чоловік) [20, с. 1].

До речі, згадана чисельність була на 62 особи меншою від штатного розкладу піхотного козацького батальйону (бракувало 14 урядників, 16 музикантів і 32 рядових козаки), що співвідноситься з чисельністю піхотного батальйону Чорноморського козацького війська за «Положенням 1842 р.» [16, с. 133–134]. Така структура й чисельність частини відповідала загальноармійським взірцям піхотного батальйону, що засвідчило реалізацію ідеї часткової уніфікації військової системи як Чорноморського, так і Кубанського козацтва. Попри це, формальна сторона згаданої уніфікації не заперечувала збереження самобутніх військово-козацьких традицій.

Далі варто проаналізувати командний склад цього козацького батальйону. Зрозуміло, що його кількість і рангово-посадовий рівень теж не суперечили загальним нормам Російської імперії. Так, на посаді командира батальйону перебував військовий старшина, роти очолювали офіцери, переважно у ранзі осавула, а на посадах командирів взводів здебільшого перебували сотники і хорунжі. Загалом у батальйоні було 16 офіцерів (1 військовий старшина, 1 підполковник, 6 осавулів, 5 сотників і 3 хорунжих) [20, с. 10].

Згадані козацькі чини згідно з актуальним на той час «Табелем про ранги» відповідали армійським офіцерським чинам підполковника, капітана, поручника та підпоручника [21].

Далі слід зупинитися на персоналіях згаданого командного складу. Так, батальйон очолював військовий старшина Роман Корнійович Малишевський, який був записаний до складу офіцерів 1-ї сотні [10, с. 10, 18]. Він походив з козацького середовища станиці, яка мала коріння від Дінського куреня Війська Запорозького (зберігся в Чорноморському козацькому війську, але згодом став називатися станицею) [22, с.126; 23]. Відповідне походження Р.К. Малишевського обумовило той факт, що він розпочав військову службу рядовим козаком ще у 1831 р. (очевидно народився в 1810 р.), а перший офіцерський ранг здобув у 1839 р. Чин військового старшини Роман Малишевський отримав 18 серпня 1850 р. [20, с. 10].

До речі, додатки до назви козацьких станиць «старо» і «ново» виникли на Кубані, переважно за підсумком масового переселення козаків з Наддніпрянської України (здебільшого з Полтавської та Чернігівської губерній) упродовж 1820-х років. Тоді неподалік від старого чорноморського курінного поселення утворювалось нове (до нього могли переселятись і мешканці старого з метою зручнішого ведення господарства на віддалених землях), яке в якості «дочірнього» отримувало додаток «ново», а давнє додавало до своєї назви додаток «старо».

Повернемося до командного складу 1-ї сотні. Тут було зазначено наступних офіцерів: осавул Іван Дмитренко (походив зі станиці Темрюкської, заснованої першими

козаками-переселенцями Чорноморського козацького війська), сотник Василь Шока (належав до товариства станиці Новонижнестеблівської, що походила від запорозького куреня Нижнестеблівського, а згодом однойменної чорноморської станиці), сотник Григорій Малов (походив зі станиці Поповичівської, яка раніше була однойменним куренем на Запорозькій Січі, а потім чорноморською станицею), хорунжий Капуста (належав до станиці Таманської, заснованої першими козаками-переселенцями Чорноморського козацького війська) [20, с. 18; 22, с. 126; 23]. Наведена інформація свідчить, що все командування 1-ї сотні народилось і виховувалось у чорноморському середовищі нащадків запорозьких і гетьманських козаків.

Дали розглянемо командний склад 2-ї сотні. На її чолі перебували: осавул Михайло Дронін (належав до станиці Мар'їнської, яку було засновано чорноморськими козаками в 1832 р.), сотник Іван Щербина (походив з міста Катеринодар, заснованого як столиця Чорноморського козацького війська за взірцем колишньої Запорозької Січі в 1794 р.), хорунжий Халанський (був зі станиці Таманської, заснованої першими козаками-переселенцями Чорноморського козацького війська) [20, с. 10; 23]. Отже, командування 2-ї сотні теж було закорінене у чорноморське козацьке середовище. При цьому осавул М. Дронін міг мати й російське коріння (про це свідчить його прізвище), але постійно перебував серед українських козаків.

Окремої уваги заслуговує склад офіцерів 3-ї сотні, бо на її чолі було записано підполковника Аслана-Гірея Могукова [20, с. 19]. Цей офіцер на відміну від решти походив з черкесів, що на той час було певним виключенням із правил. Попри це, варто звернути увагу на те, що Аслан-Гірей Могуков належав до станиці Гривенсько-Черкеської, у заснуванні якої взяли участь черкеси-переселенці під проводом шляхетного Алі-Шеретлука [2, с. 46]. Вони, внаслідок ворожнечі з земляками перейшли на бік Російської імперії й оселились на землях Чорноморського козацького війська в 1798 р. До речі, військову службу А.-Г. Могуков розпочав ще у 1838 р., а чин підполковника здобув 14 лютого 1861 р. (після 17 років перебування на офіцерських посадах) [20, с. 10].

Інші старшини 3-ї сотні походили з чорноморського козацького середовища. Так, осавул Андрій Малов належав до станиці Поповичівської (утворилась на основі однойменного куреня Запорозької Січі, а згодом Чорноморського козацтва), сотник Степан Величко походив з козаків станиці Пашківської (теж утворилась на основі однойменного куреня Запорозької Січі) та хорунжий Мамаєнко належав до станиці Старонижне-стеблівської (походила від запорозького куреня Нижнестеблівського, а згодом однойменної чорноморської станиці) [20, с. 19; 23].

Командний склад 4-ї роти складався з осавула Складяревського (походив зі станиці Новонижнестеблівської, утвореної козаками-переселенцями з Полтавщини і Чернігівщини з урахуванням впливу запорозького куреня Нижнестеблівського, а згодом однойменної чорноморської станиці), осавула Нікіфора Ступака (походив з міста Катеринодар, що було засноване в 1794 р. як військово-політичний центр Чорноморського козацького війська за аналогією Запорозької Січі) та сотника Маляревського (належав до станиці Батуринської, що походила від однойменного куреня Запорозької Січі, а згодом відповідної чорноморської станиці) [20, с. 19–20; 23]. Отже, весь командний склад цієї сотні належав до чорноморського козацького середовища.

На підставі наведеної інформації щодо родових станиць командного складу I піхотного козацького батальйону Кубанського козацького війська можна зробити висновок, що всі офіцери походили з населених пунктів, які розташовувались на первинних землях Чорноморського козацького війська. При цьому більшість станиць мала прямий зв'язок із колишніми куренями Запорозької Січі. Певним свідченням цього можна вважати й прізвища 14 з 16 згаданих офіцерів (за виключенням Аслан-Гірея Могукурова та М. Дроніна).

Далі варто коротко проаналізувати й склад урядників згаданого батальйону. Окремо зверну увагу на той факт, що серед 68 урядників 13 чоловіків належали до місцевого дворянства [20, с. 62]. При цьому наймолодшим урядником у

віці 21 рік був дворянин С. Лисевицький, а найстаршим – козак Т. Ромащук у віці 49 років. До речі, урядники з дворян залишались у відповідному чині й у досить зрілому віці (Борисенко – 36 років; Зеленський – 34 роки) [20, с. 62]. Загалом більшість урядників були старші 30 років.

На підставі зазначеного видно, що допоміжний командний склад (урядники) був досить зрілого віку, що відповідало не лише потребам тогочасної військової служби, але й козацьким традиціям. Поряд із цим згаданий чин отримували й дієздатні козаки старші 20-річного віку. Заслугове уваги й існування практики тривалого перебування на неофіцерських посадах представників місцевого дворянства, що засвідчило специфіку військової служби у чорноморських козацьких формуваннях. Тобто приналежність до дворянства у відповідних частинах не була передумовою обов'язкового отримання офіцерського чину.

Окремо згадаю й категорію військових музикантів, що вирізнялась серед козацького загалу умовами військової служби. При цьому серед 18 музикантів 6 походили з категорії «дітей солдатських» й були старші 38 років [20, с. 62].

Наприкінці огляду варто зупинитися й на звичайних козаках, що несли військову службу в батальйоні. Відразу зазначу, що наймолодшим козаком батальйону був писар Авксентій Білаш, якому на 1862 р. виповнилось лише 18 років [20, с. 62]. Цей факт був виключенням, бо більшість козаків починала військову службу після 21 року.

Наявна у документах інформація дає підстави окреслити й загальну приналежність козаків до відповідних станичних товариств.

Так, у складі 1-ї роти нараховувалось 227 осіб (належали до 8 станиць: Петровська – 72; Ахтанізівська – 45; Старотитарівська – 37; Таманська – 36; Єлизаве-тинська – 34; Полтавська – 1; Старовеличківська – 1; Темрюкська – 1), до складу 2-ї роти входило 220 козаків (належали до 5 станиць: Новомишастівська – 90; Іванівська – 78; Мар'їнська – 50; Петровська – 1; Старовеличківська – 1), чисельність 3-ї роти сягала 282 осіб (представляли 6 станиць: Старонижнестеблівська – 82; Новонижнестеблівська – 82; Полтавська – 66; Стародерев'янківська – 49;

Новомишастівська – 2; Гривенсько-Черкеська – 1), щодо 4-ї роти, то тут несли службу 268 козаків із 6 станиць (Новотитарівська – 82; Поповичівська – 63; Старовеличківська – 63; Нововеличківська – 57; Іванівська – 2; Новомишастівська – 1) [20, с. 17–19].

На підставі наведених фактів можна зазначити, що у колишніх чорноморських козацьких піхотних батальйонах, які зберігали свою структуру та склад і на початку 1860-х років, у Кубанському козацькому війську існувала традиція комплектації підрозділів за рахунок одностаничників. Наприклад, станиці Новотитарівська, Старонижнестеблівська і Новонижнестеблівська виставили по 82 козаки, а станиця Новомишастівська – 90. Якщо ж брати до уваги той факт, що на Кубані існували матірні й дочірні станиці, то сусідні (часто й споріднені) козацькі середовища виставляли ще більші контингенти козаків-земляків. Так, станиці Старонижнестеблівська і Новонижнестеблівська виставили 164 козаки, а станиці Старовеличківська і Нововеличківська – 120. Інакше кажучи, у відповідних ротах повністю домінували козаки-земляки, часто й родичі.

Завдяки цьому станичні козацькі гурти у складі стройових частин виявляли додаткову спорідненість і товаришність, ще й частково нагадували своерідну військову родину. Такі реалії забезпечували збереження особливих відносин у військово-козацькому середовищі, що було запорукою існування самобутніх військово-прикладних навичок і вмій. Все це сприяло підвищенню боєздатності відповідних піхотних козацьких рот і батальйонів. Зрозумілим було й те, що у такому бойовому середовищі існували всі можливості для колективного збереження давніх військово-козацьких традицій предків та напрацьовувались нові навички й вміння військового і бойового мистецтва.

Наголошу, що більшість станиць, які виставляли крупні контингенти козаків до складу згаданого піхотного козацького батальйону, походили від однойменних запорозько-чорноморських куренів Величківського, Дінського, Іванівського, Мишастівського, Полтавського, Поповичівського, Стеблівського та Титарівського [22, с. 126]. Такий факт є додатковим

підтвердженням вагомості спадщини предків у цьому формуванні. Загалом всі станиці, представники яких несли службу у згаданому батальйоні, знаходились на первинній (основній) території колишнього Чорноморського козацького війська – на Правобережній Кубані, де повністю домінували українські козаки.

Висновки. Підсумовуючи аналіз стану I піхотного козацького батальйону Кубанського козацького війська, варто зазначити наступне:

- структура і чисельність батальйону відповідали уніфікованим вимогам імперської військової системи;

- командний склад формувався за рахунок вихідців із місцевого українського козацького середовища;

- серед офіцерів перебував й один черкес, що походив зі станиці Гривенсько-Черкеської, яка належала до Чорноморського, а згодом Кубанського козацького війська, хоча й була заснована черкесами-переселенцями;

- серед урядників зустрічаються й представники місцевого дворянства, що засвідчило відсутність у чорноморському (спочатку й у кубанському) козацькому середовищі практики обов'язкового отримання офіцерського чину дворянами;

- виявлена традиційна практика комплектації підрозділів за рахунок значних контингентів козаків-одностаничників. Окремі гурти сягали 80–90 козаків, а матірні й дочірні станиці виставляли й понад 160 козаків;

- особовий склад батальйону (як командування, так і козаки) представляв станиці, що розташовувались у межах первинної території Чорноморського козацького війська на Правобережній Кубані, більшість з яких походила від однойменних куренів Запорозької Січі;

- наявна ситуація створювала всі можливості для збереження військово-козацької спадщини предків і опанування нових навичок і вмій та сприяла злагодженості бойових дій цього батальйону.

Таким чином, дослідження I піхотного козацького батальйону Кубанського козацького війська в травні 1862 р. засвідчило наявність уніфікованої військової структури й чисельності.

При цьому як командний, так і особовий склад батальйону комплектувався переважно представниками українського військово-козацького середовища, успадкованого від Чорноморського козацького війська. Все це забезпечило збереження самобутніх військово-прикладних традицій та опанування й поширення нового військового досвіду, що мало посприяти боєздатності цього батальйону та всього Кубанського козацького війська.

Представлена стаття не вичерпує проблеми військової організації та існування піхотних формувань Кубанського козацького війська, а лише розкриває один з аспектів.

1. Казачьи войска. Хроника / Оформ. Н.Саута. – М.: АО «Дорваль», 1992. – 480 с.
2. Попко И.Д. Черноморские казаки в их гражданском и военном быту / И.Д. Попко // Черноморские казаки. – М.: Вече, 2009. – С. 3–188.
3. Короленко П.П. Черноморцы / П.П. Короленко // Черноморские казаки. – М.: Вече, 2009. – С. 189–438.
4. Абаза К. Казаки: Донцы, Уральцы, Кубанцы, Терцы. – СПб., 1890. – 334 с.
5. Короленко П. Двухсотлетие Кубанского казачьего войска, 1696–1896 / П. Короленко. – Екатеринбург, 1896. – 124 с.
6. Щербина Ф.А. Кубанское казачество и его атаманы / Ф.А. Щербина, Е.Д. Фелицин. – М.: Вече, 2008. – 320 с.
7. Щербина Ф.А. История Кубанского Казачьего Войска. В 2-х т. / Ф.А. Щербина. – Краснодар: Советская Кубань, 1992.
8. Авраменко А.М. Козацьке військо на Кубані / А.М. Авраменко, Б.Є. Фролов, В.К. Чумаченко // Історія Українського Козацтва. Історія Українського Козацтва. Нариси: У 2 т. / Редкол.: В.А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – Т. II. – С. 364–414.
9. Малюкал А. Кубанское казачье войско в 1860–1914 гг.: организация, система управления и функционирования, социально-экономический статус / А. Малюкало. – Краснодар: «Кубанькино», 2003. – 216 с.
10. Матвеев О.В. Герои и войны в исторической памяти кубанского казачества / О.В. Матвеев. – Краснодар, 2003. – 200 с.
11. Петренко Е.Д. Исторические очерки Западного Закубанья в 1768–1917 гг. / Е.Д. Петренко, И.Е. Петренко. – Краснодар: ЭДВИ, 2012. – 384 с.

12. *Фролов Б.Е.* Оружие кубанских казаков / Б.Е. Фролов. – Краснодар: Традиция, 2009. – 128 с.; *Шахторин А.А.* Подготовка казаков Кубанского казачьего войска во второй половине XIX – начале XX веков / А.А. Шахторин. – Краснодар: КВВАУЛ, 2008. – 213 с.
13. *Задунайський В.* Бойове мистецтво та військова спадщина українських козаків в кінці XIX – на початку XX ст. / В. Задунайський. – Донецьк: Норд-Прес – ДонНУ, 2006. – 335 с.
14. *Задунайський В.* Володіння холодною зброєю у військових формуваннях України, Росії та Польщі (кінець XIX – 30-ті рр. XX ст.) / В. Задунайський. – Донецьк: Норд-Прес – ДонНУ, 2008. – 204 с.
15. *Задунайський В.* Рупниця у бойовій системі кубанських козаків (початок XX ст.) / В. Задунайський // Історичні і політологічні дослідження / Гол. ред. П.В. Добров. – Донецьк, 2009. – № 2. – С. 58-64.
16. *Задунайський В.* Основи військово-прикладної системи Чорноморського козацького війська за «Положенням 1842 р.» / В. Задунайський // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 115. – Вип. 102. Історичні науки. – Миколаїв, 2009. – С. 131–136.
17. *Задунайський В.* Становлення української піхоти в Чорноморському та Азовському козацьких військах (кінець XVIII – 60-ті роки XIX ст.) / В. Задунайський // Схід. – 2010. – № 4. – С. 80–83.
18. *Задунайський В.* Особливості військової системи пластунів Кубанського козацького війська (кінець XIX – початок XX ст.) / В. Задунайський // Україна і світ: проблеми історії: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 28 листоп. 2014 р. / під заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2014. – С. 16–19.
19. *Zadunaiskyi V.* Basic Features of the Ukrainian Cossacks Paramilitary Life in the Late 19th and Early 20th Centuries / V. Zadunaiskyi // Kultúrne dejiny / Cultural History (Slovak Republik). – 2014. – Volume 5. – P. 46–57m.
20. ДАКК. Ф. 760, оп. 1, спр. 2.
21. «Табель о рангах» [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.hrono.ru/dokum/1700dok/tabel_end.php.
22. *Яворницький Д.І.* Історія запорозьких козаків. У 3 томах. / Д.І. Яворницький. – Львів: «Світ», 1991. – Т. 1. – 319 с.
23. *Михайлов Н.Т.* Справочник по Ставропольской губернии и Кубанской области 1911 г. / Н.Т. Михайлов [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.okor-neva.ru/naselennyie-punktyi -stavropolskoy-gubernii-i-kubanskoy-oblasti/>.

Надійшла до редколегії 12.02.2015 р.

Рецензент: *П.П. Ткачук*, доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

Задунайский В.В.

**ПЕРВЫЙ ПЕХОТНЫЙ КАЗАЧИЙ БАТАЛЬОН КУБАНСКОГО
КАЗАЧЬЕГО ВОЙСКА В 1862 г.**

В статье исследована структура, численность, командный и личный состав I пехотного казачьего батальона Кубанского казачьего войска в мае 1862 г. Кубанское казачье войско сохранило мощные пехотные формирования Черноморского казачества. Структура и численность казачьего батальона отвечала нормативам Российской армии (батальон состоял из 4 рот, а общая численность превосходила 1.000 человек). В батальоне большинство воинов имело украинские казачьи корни (среди 16 офицеров батальона 14 принадлежали к черноморской казацкой среде). Роты комплектовались отрядами казаков из одной станицы (до 90 человек из одного поселения). Большинство станиц имело запорожские корни и соответствующие названия. В батальоне существовали условия для сохранения украинских казацких воинских традиций.

Ключевые слова: Кубанское казачье войско, Черноморское казачье войско, Запорожская Сечь, батальон, рота, станица, казаки, офицеры.

Zadunaiskyi V.

**THE FIRST INFANTRY BATTALION OF KUBAN COSSACK
ARMY IN 1862**

The author analyzes the structure, format, command and staff of the First Infantry Battalion Kuban Cossack Army in May 1862. The Kuban Cossack army has retained the powerful infantry formation of the Black Sea Cossacks. The structure and format of the Cossacks battalion corresponded to the Russian Army regulations (battalion consisted of 4 company, and the total number exceeded 1,000 people). Most of the soldiers and officers had a Ukrainian Cossack roots (among the 16 officers of the battalion 14 belonged to the Black Sea Cossacks). Cossack military units were staffed by Cossacks from the neighboring settlements (up to 90 people from one Stanitsa). Most settlements have Zaporozhye roots and corresponding names. This battalion had all conditions for the preservation of military traditions of Ukrainian Cossacks.

Key words: Kuban Cossack army, the Black Sea Cossacks, Zaporizhzhya Sich, battalion, company, Stanitsa, Cossacks, officers.